

országok magyar közösségeitől. De úgy véli, az euroatlanti integrációnak azért pozitív következményei is lesznek. Beszél a közép-európai integráció lehetőségéről is. Végül szót ejt a magyar nyelvről, hogy elég jelentős helyet foglal el a világ nyelvei között, ezért nem szabad elhanyagolni, mindig szükség van nyelvvédő-nyelvújító mozgalomra, ehhez pedig szükség van a civil szféra mozgósítására is.

Összegezve: A kötet igen alapos áttekintést biztosít azok számára, akik ezekről a kérdésekről tájékozódni akarnak, és széles körben tárgyalja a nyelvpolitikával kapcsolatos problémákat, több oldalról közelítve meg a vitás pontokat.

Iker Ivett

Cs. Czachesz Erzsébet

Olvasás és pedagógia

MOZAIK Oktatási Stúdió, Szeged, 1998, 159 p.

Népszerűsítő formában megírt, egyszerűsmind tudományos igényességgel összeállított szakkönyvben ad áttekintést a szerző az olvasásról, arról a sokat vitatott képességgyűttestről, amely a tanulás és az információszerezés alapvető eszköze volt és marad a „Gutenberg-galaxis” felbomlásának korában is.

A könyvben fellelhető pedagógiai törekvés célja, hogy bemutassa azokat a kutatási eredményeket, amelyek hozzájárulnak az olvasás értelmezésének tágabb szemléletéhez. Főleg azon felhalmozódott tudásanyagból olvashatunk válogatást a kognitív pszichológia, a pszicholingvisztika és a kognitív pedagógia vizsgálati eredményeiből, amelyek orientálhatják a jelenlegi hazai olvasásstanítás gyakorlatát.

A könyv nyolc fejezetre tagolódik. A bevezető fejezetben korai *olvasáskutatási irányokról* olvashatunk. Többek között James McKeen Cattell szó- és betű-felis-

merési vizsgálatairól, Emile Javel az olvasás közbeni szemmozgás megfigyeléseiről, valamint Bartlett a nyelvi anyagra való emlékezés kutatásáról. Elsősorban a pedagógia szempontjából releváns pszichológiai felismeréseket tekinti át ez a fejezet. De ugyanitt kapott helyet a beszélt és írott nyelv közötti különbségeket és a különböző írásrendszerek alapjait összefoglaló ismeretek leírása is.

A második fejezet az olvasásértéssel szoros összefüggésben lévő mechanizmusokat és annak elméleti hátterét mutatja be. Leírja az információk agyban történő tárolását, előhívását és az emlékezés módozatait. Mégpedig azt, hogy milyen formában találjuk meg (idézzük fel) az olvasott vagy a hallott szó, esetleg más nyelvi jel jelentését agyunk mentális lexikonjában.

A harmadiktól a hatodikig a négy leg részletesebben kidolgozott fejezet. Az olvasást működésében, információfeldolgozási keretben mutatja be korábban publikált kutatási eredményekre támaszkodva. Olvashatunk *kísérleti módszerekről, szövegfelismerési modellekről*, többek között Morton logogen modelljéről, Rummelhart interaktív-aktivációs modelljéről. Ugyanezen fejezetek tárgyalják az olvasásmegértés *olvasási modelltípusait* is abból a szempontból, hogy az olvasás alkalmával a mentális, belső lexikonbeli feldolgozás során mely folyamatok játszhatnak súlyozottabb szerepet. Megismerhetjük a *fenntől lefelé* modelltípust (Goodman), amikor a jelentéskonstruálás a folyamat irányítója. Ugyanakkor képet kapunk a dekódolás és a szövegfelismerés folyamatait által vezérelt *lentől felfelé* modelltípusról (Gough), valamint megismerhetjük a Rummelhart nevéhez fűződő *interaktív olvasási* modelltípust is.

Az ötödik fejezet az *olvasási módszereket* veszi górcső alá az olvasás megtanításának két alapstratégiája szempontjából: a szóképes vagy globális, illetve a kódorientált vagy szintetikus módszerek függvényében. Dicséretes, hogy a szerző nem foglal állást valamely „legjobb olvasásstanítási stra-

tégia” mellett. Korrekt módon közli a módszerek pedagógiai előnyeit, hátrányait, kiemelve azt a tényt, hogy az olvasás soktényezős folyamat, s nem csak a dekódolástól függ a sikere.

A hatodik fejezet az olvasásmegértést és annak tanítását ismerteti, beemelve jó néhány metodikai szempontot is. Viszont hiányolom a fejezetből az olvasásnak mint az emberi kommunikáció eszközt bemutató felosztását, valamint a tanítást elősegítő didaktikai és metodológiai szempontjait, például a hangos és a néma olvasás közötti különbségtételt. A hangos olvasás esetében az olvasástechnikai tudást mutató, „blattoló” olvasást, a helyes kiejtési normákat betartani tudó, felkészülés utáni hangos olvasást, vagy a gondolatokat közvetítő, tolmácsoló felolvasást. De szívesen olvastam volna többet az „Olvasásmegértés tanítása” fejezetben a néma olvasással történő „tanulni tanulásra” vonatkozó külföldi vagy hazai kutatási eredményekről, s azok alkalmazásairól is.

Az utolsó két fejezet két, nagymintás empirikus vizsgálatot ismertet. A hetedik fejezetben az utóbbi évtizedek öt legismertebb hazai olvasástanítási módszere összehasonlító vizsgálatának eredményeit mutatja be a szerző. A Ligeti-, a Lovász-, a Romankovics-, a Tolnai- és a Zsolnai-féle olvasástanítási stratégiák mért eredményei kapcsán a nemzetközi tapasztalatokkal egyezően megállapítja, hogy az olvasástanítás eredményessége sok tényező függvénye, a dekódolás megtanulásának eredményessége csak kismértékben függ a választott olvasástanítási módszertől (108. p.).

Az utolsó fejezet a magyar kisiskolások olvasási teljesítményeinek szociológiai, kulturális és családi hátterét ismerteti egy tényfeltáró vizsgálat alapján.

A tanulmány utolsó lapjai egybegyűjtve tartalmazzák a könyvben előforduló alapfogalmakat, a glosszáriumot, valamint felsorolja a napjainkig az olvasásról kialakult definíciókat.

Hiánypótló könyv Cs. Czachesz Erzsé-

bet tanulmánykötete mind az olvasáskutatással foglalkozó szakembernek, mind pedig az olvasástanítást és az olvasásfejlesztést az iskolai praxisban nélkülözni nem tudó, gyakorló pedagógus számára.

Sárdi Edit

Tóth József – Trócsányi András
A magyarság kulturális földrajza

Pro Pannónia Alapítvány, Pécs, 1997,
225 p.

Egy nyelvi témájú folyóiratban elsőre talán furcsának tűnhet egy kulturális földrajzzal foglalkozó tankönyv bemutatása. A könyvnek azonban jó néhány fejezete sokkal inkább alkalmazott nyelvészeti, ezen belül nyelvpolitikai témát ölel fel, mint földrajzit. Kiss Jenő (1995) a nyelvpolitikát három részre osztja fel, szerinte az anyanyelvvel, a kisebbségi nyelvekkel és az idegennyelv-oktatással összefüggő feladatok tartoznak hozzá. A jelen mű mindhárom, egyben a kulturális földrajzhoz is tartozó tudományterületen megpróbál újmutatót adni.

A szerzők bevezetőjükben a kulturális földrajznak a geográfián belüli helyét próbálják meghatározni. Az utóbbi években fiatal munkatársaikkal megkísérelték a geográfia tárgykörének bővítését, újabb témakörök geográfiai elemzését, és ilyen új témakörként került bevezetésre a kulturális földrajz is. Az 1989-es évben új, humánreál szakpárosítású tanárképzés indult a pécsi egyetemen. Ezek közé tartozott a földrajz és idegen nyelv szakpár is. Ezen a szakon végzett a szerzők egyike. Ennek a képzésnek a megjelenése és a kettősen képzett fiatalok munkába állása segítette a nyelvtudománynak a földrajztudományba való belopózását.

A könyv tizenkét fejezetre oszlik. Az I. fejezet a kulturális földrajz célját, a föld-